

HEEMKUNDEKRING

De Heerlijkheid Oirschot

NIEUWSBRIEF december 2023

Voorwoord

Een omwenteling, dat mag je (ongeacht je eigen politieke voorkeur) de verkiezingsuitslag van 22 november wel noemen. Wat je er ook van vindt, de omwenteling verliep rustig, democratisch en behalve enkele protestdemonstraties tegen de uitslag (een beetje raar is dat wel: te protesteren tegen een verkiezingsuitslag) is er nog weinig onrust in het land te bespeuren. Behalve in Den Haag natuurlijk, waar alle partijen met angst en beven opzien tegen de formatie.

Onze voorouders maakten meer omwentelingen mee die niet altijd even rustig verliepen. Ook niet omdat er bij omwentelingen altijd twee partijen zijn: de mensen die de verandering toejuichen, en de mensen die alles het liefst bij het oude houden. In februari 1793 viel een Frans leger Staats-Brabant binnen. De aanval was in de eerste plaats gericht op de steden en heerlijkheden die in het bezit waren van de Oranjes. In korte tijd werden Breda en Eindhoven, de belangrijkste Oranje-steden in de Republiek, veroverd. Ook Geertruidenberg en Klundert werden bezet. De bezetting was echter van korte duur: na een bezetting van nauwelijks twee weken moesten de Fransen zich uit de Republiek terugtrekken. Ook in Oirschot werden de ontwikkelingen nauwlettend gevolgd. De drossaard start in 1794 een gerechtelijk vooronderzoek naar de gebeurtenissen, die in Oirschot plaatsvonden ten tijde van de Franse bezetting van Eindhoven. Zo zou Cornelis van Erp in de herberg van Andries van Nahuijs gezegd hebben: *dat wanneer de fransen hier kwamen hij de gereformeerde of geusen zouden helpen ophangen, capot maken of doden*. En enkele hoedemakersknechten, die werkten in de hoedemakerswinkel- en werkplaats van de gebroeders van Rooij in de Nieuwstraat, hebben met *franche cocardes* op hun revers onder het zingen van *oproerige Liedjes* van de Markt naar de Nieuwstraat gewandeld. Tot vervolgingen komt het niet.

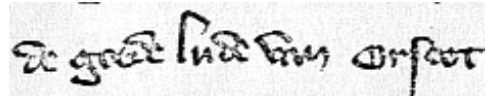
Twee jaar later bezetten de Fransen de Republiek der Verenigde Nederlanden, en dit keer definitief. Het betekent het einde van het *ancien régime*, en voor Staats-Brabant het begin van de emancipatie tot volwaardig onderdeel van het latere Koninkrijk der Nederlanden.

Laten we hopen dat de huidige omwenteling net zo geruisloos verloopt als de verkiezingen. Het volk heeft gesproken, en in een democratie gaat het er dan om dat er recht gedaan wordt aan de uitslag. Wat je daar dan ook van mag vinden.

Anton Neggers Voorzitter

Lezing: 'Goede luiden van Oirschot'
De bevolking van Oirschot door de eeuwen heen
Dinsdag 19 december 2023

Op dinsdag 19 december a.s. geeft onze voorzitter Anton Neggers de lezing 'Goede luiden van Oirschot. De bevolking van Oirschot door de eeuwen heen' in de Harmoniezaal van restaurant De Burgemeester in Oirschot.

Oirschot was eertijds de belangrijkste plaats van Kempenland, een van de grotere dorpen in de Meijerij van 's-Hertogenbosch met een belangrijke centrumfunctie voor een groot verzorgingsgebied.

Om een inzicht te krijgen in de bevolking van Oirschot moeten we verschillende bronnen raadplegen. Pas in de achttiende en negentiende eeuw vinden de eerste structurele bevolkingsregistraties plaats: voor de periode daarvoor zijn we aangewezen op incidentele lijsten en overzichten die werden gemaakt om een bepaald doel te dienen. In de lezing wordt gepoogd een reconstructie te maken van de bevolking van Oirschot aan de hand van die bronnen.

Verschiedende aspecten komen aan de orde, zoals aantal inwoners, aantal huizen, beroepen, welstand. Daarbij maakt Anton tevens gebruik van zijn eigen database in GensDataPro, dat in de loop van de jaren is uitgegroeid tot een soort bevolkingsregister van oostelijk Noord-Brabant, vanaf de zeventiende eeuw (en in sommige gevallen ook van daarvoor). Inmiddels heeft hij in dit bestand meer dan 350.000 personen verzameld, en is het bestand zowat compleet voor de gegevens uit de zeventiende en achttiende eeuw voor plaatsen als Oirschot en Best, Oost- en Middelbeers, Sint-Oedenrode, Boxtel, Liempde, Esch, Haaren en Sint-Michielsgestel, en grote delen van de omliggende plaatsen. En natuurlijk van persoonsgegevens uit heel veel andere plaatsen in Noord-Brabant, Nederland, België en de rest van de wereld.

Als er voldoende tijd over is wil Anton aan de hand van die database demonstreren hoe snel hij een kwartierstaat van iemand, wiens voorouders uit Oirschot en omgeving komen, kan samenstellen.

Anton Neggers (Boxtel, 1959) is jurist en werkt op de Fontys Hogeschool voor de Kunsten. Hij is voorzitter van de afdeling Kempen- en Peelland van de Nederlandse Genealogische vereniging, en van onze Heemkundekring De Heerlijkheid Oirschot.

De lezing vindt plaats op dinsdagavond 19 december 2023 in de Harmoniezaal van restaurant De Burgemeester, Markt 21 in Oirschot en start om 20.00 uur. Voor leden van de heemkundekring is de lezing gratis. Ook andere bezoekers zijn van harte welkom tegen een vergoeding van € 5.-.

Reminder nieuw project: Scannen Schepenprotocollen!

In de nieuwsbrief van juni j.l. vertelden we al iets over dit mooie nieuwe project waarvoor we nog vrijwilligers zoeken die het leuk vinden een dag(deel) in de week in Eindhoven originele schepenprotocollen te scannen en indexeren. We willen graag met dit project starten maar zonder uw hulp lukt dat niet, daarom hier wat extra informatie.

De schepenbank was vóór 1811 het dagelijks bestuur van een gemeente en had ook nog rechterlijke macht. Inwoners kwamen bijvoorbeeld bij de schepenbank om de eigendom van onroerend goed over te dragen, om een testament te maken of om een erfenis te delen. Al dat soort rechtshandelingen werden door secretaris vastgelegd in losse akten, die na verloop van tijd werden ingebonden in zogenaamde protocollen. De protocollen van de schepenbank van Oirschot bevinden zich tegenwoordig in het Regionaal Historisch Centrum (RHCe) in Eindhoven. Ze beginnen in 1463: in dat jaar brandde de Petruskerk, waarin de protocollen werden bewaard af, zodat alle akten van voor dat jaar verloren zijn gegaan.

Schepenprotocollen zijn een hele belangrijke bron voor historisch onderzoek. Voor stamboomonderzoek bijvoorbeeld, omdat de oudste doop-, trouw- en begraafboeken pas aan het begin van de zeventiende werden bijgehouden. Maar ook bijvoorbeeld voor het onderzoek naar huizen en hun bewoners, of naar de sociale en economische geschiedenis van de gemeente.

De oudste schepenprotocollen (tot 1640) werden aan het einde van de vorige eeuw op een voortreffelijke manier door oud-Oirschotenaar Jan Toirkens (die tegenwoordig in Chili woont) vertaald in korte samenvattingen, waardoor ze gemakkelijk toegankelijk zijn. De heer Toirkens is onlangs begonnen met het vertalen van de akten ná 1640, zodat ook deze beschikbaar komen. Als je die samenvattingen zou koppelen aan scans van de originele akten kunnen onderzoekers de akten snel vinden, en van de hele inhoud kennisnemen.

Met het RHCe hebben we onlangs afgesproken dat vrijwilligers van onze heemkundekring kunnen assisteren bij het scannen en koppelen van akten uit de schepenprotocollen. Het RHCe beschikt daarvoor over geavanceerde apparatuur (200 scans per minuut) en de juiste technologie om deze op internet beschikbaar te maken.

Voor dit project zoeken wij nog enkele vrijwilligers die het leuk vinden om een dag(deel) in de week in Eindhoven originele schepenprotocollen te gaan scannen en indexeren. Uiteraard krijgt een uitgebreide instructie, en is altijd begeleiding aanwezig. . Belangstellenden kunnen zich melden bij het secretariaat (secretariaat@deheerlijkheidoirschot.nl)

Namens het bestuur

Oproep assistentie Lezingen

Al jaren is het bij onze heemkundekring traditie om zes keer per jaar een lezing te organiseren. Hier gaat aardig wat tijd en aandacht in zitten zoals het zoeken naar interessante onderwerpen en sprekers, aanleveren van informatie, reserveren van de locaties, PR in nieuwsbrieven en de pers, ontvangen van bezoekers en niet in de laatste plaats het verzorgen van de techniek. Zowel de lezingencommissie als het bestuur en diverse leden verrichten voor en achter de schermen het nodige werk om u een zestal boeiende avonden te bezorgen.

In de praktijk marcheert dat prima maar het betekent wel dat we vaak op dezelfde mensen een beroep moeten doen en die zijn natuurlijk niet altijd beschikbaar. Daarom hier een oproep voor extra assistentie bij de lezingen met name voor het verzorgen van de techniek en het ontvangen van de bezoekers.

Als u het leuk vindt om gastheer of gastvrouw te zijn of goed de weg weet in de wereld van beeld en geluid zet uw talent dan in voor assistentie bij de lezingen. Hiervoor kunt u zich aanmelden bij het secretariaat. Bij voorbaat onze dank!

Namens het bestuur

Uitgaven en mededelingen

- 1) Onze heemkundekring heeft een facebookaccount. U kunt ons vinden op:

- 2) Nieuws over de heemkundekring kunt u vinden op de website via deze link:

www.deheerlijkheidoirschot.nl

- 3) Wist is u dat er op 13 januari 2024 een uniek "Café Chantant" is te bezoeken in De Stoelendans in Oirschot? Het orkest van Arti en zanggroep Desnoots zorgen voor imposante vocale melodieën en acteur Johan Genechten vertelt authentieke Oirschotse verhalen die hem door onze heemkundekring zijn ingefluisterd. Een must voor de cultuurliefhebber en een mooie start van het nieuwe jaar!

Aanvang 20 uur, entree is € 12,50. Kaartverkoop: <https://destoelendans.eu/agenda/arti-desnoots-presenteren-cafe-chantant/>

- 4) Erfgoed Brabant heeft een speciaal jongerenpaneel geopend. Deze zogenaamde “Erfgoedbende” is opgericht om jongeren (ca. 18-35 jaar) te betrekken bij het erfgoed van de provincie Noord-Brabant? Wie interesse heeft om zelf zitting te nemen in dat panel kan contact opnemen met de Erfgoedbende via info@erfgoedbende.com.

- 5) Waterschap De Dommel heeft zijn collectie foto's ondergebracht bij het Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC) in 's-Hertogenbosch. Het gaat om ca 6000 foto's van 1950-2000 van openingen van projecten, rioolwaterzuiveringen, hoogwater-periodes (o.a. in 1995), dagelijkse bezigheden en landschapsfoto's. U kunt de collectie bekijken via volgende link: [Hier gaat u naar de fotocollectie Waterschap De Dommel](#)

- 6) Dorpshuis Hart van Spoor donk heeft de Knippenbergprijs 2023 gewonnen. Dat is zaterdag 18 november jl. bekend gemaakt in het Boterkerkje aan het Vrijthof in Oirschot. De jury loofde de grote inzet van de gemeenschap om te zorgen dat het kerkgebouw voor Spoor donk behouden blijft. Voorzitter Henk Hellegers van stichting Brabants Heem en Ineke Strouken, voorzitter van de stichting Knippenbergprijs reikten de prijzen uit.

- 7) Op uitnodiging van de Heemkundekring Schijndel geeft Theo de Jong maandag 11 december 2023 de lezing “Bijzondere voeding op Brabantse kastelen in de late middeleeuwen”. De lezing is in 't Spectrum aan de Steeg 9 in Schijndel en begint om 20.00 uur. De entree voor niet-leden bedraagt 2 euro.

- 8) We hebben een complete set van Campinia's gekregen. Liefhebbers voor deze set kunnen een mail sturen naar: secretariaat@deheerlijkheidoirschot.nl

Erfgoedcentrum De Ravenpoort

Iedere maandag kunt u van 18.30 tot 21 uur hier terecht.

U kunt ook op afspraak in de Heemkamer terecht via een mailtje aan het secretariaat.

Daarnaast is de heemkamer als proef ook overdag geopend.

Iedere 2^e woensdag van de maand kunt u er van 10.30 tot 12 uur terecht.

Woensdagochtend 13 december a.s. is de eerstvolgende keer.

Er blijft behoefte aan gastheren en gastvrouwen, die de bezoekers willen ontvangen. Mocht u geïnteresseerd zijn in dit leuke werk, neem dan contact op met Marina Pasmans.

Ook mensen die een poetskarweitje op zich willen nemen kunnen dit aan Marina doorgeven. Dat kan via mail: marinapasmans@hotmail.com (of telefonisch: 06-2072104).

Activiteitenkalender Eind 2023 + Vooruitblik 2024

(Let op: Tussentijdse wijzigingen zijn mogelijk!)

<i>Dinsdag 19 december 2023</i>	<i>Lezing Goede Luiden van Oirschot Harmoniezaal / De Burgemeester</i>
<i>Dinsdag 20 februari 2024</i>	<i>Lezing Christiaan van der Ameijden</i>
<i>Donderdag 21 maart 2024</i>	<i>Lezing (zoektocht naar) Penning van de Heilige Eik</i>
<i>Donderdag 11 april 2024</i>	<i>Jaarvergadering heemkundekring!</i>
<i>Zaterdagmiddag 20 april</i>	<i>Lezing Trekpaarden</i>